

УСТАВНИ СУД, у саставу председник др Боса Ненадић и судије др Оливера Вучић, др Марија Драшкић, Весна Илић Прелић, др Агнеш Картаг Одри, Катарина Манојловић Андрић, др Драгиша Слијепчевић, др Драган Стојановић и Предраг Ћетковић, у поступку по уставној жалби Горана Петровића из Горње Топлице, на основу члана 167. став 4. у вези члана 170. Устава Републике Србије, на седници одржаној 17. марта 2010. године, донео је

О Д Л У К У

1. Усваја се уставна жалба Горана Петровића и утврђује да је ставом 2. изреке пресуде Округног суда у Ваљеву Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године повређено право подносиоца уставне жалбе на правичну накнаду за рад зајемчено одредбом члана 60. став. 4. Устава Републике Србије.

2. Поништава се пресуда Округног суда у Ваљеву Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године у делу става 2. изреке, којом је усвојена жалба тужене Републике Србије, Министарство унутрашњих послова, Секретаријат у Ваљеву, и преиначена пресуда Општинског суда у Ваљеву П1. 94206 од 26. јануара 2007. године у ст. I, II, III и IV изреке, па се одређује да Апелациони суд у Београду донесе нову одлуку по жалби тужене у овој правној ствари изјављеној против ст. I, II, III и IV изреке наведене првостепене пресуде.

3. Ова Одлука има правно дејство и према лицима која нису поднела уставну жалбу а налазе се у истој правној ситуацији, сагласно одредби члана 87. Закона о Уставном суду.

Образложење

1. Горан Петровић из Горње Топлице је 5. марта 2008. године, преко пуномоћника, адвоката Јасмине Михајловић из Ваљева, поднео Уставном суду дозвољену и благовремену уставну жалбу против пресуде Округног суда у Ваљеву Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године, због повреде права на правичну накнаду за рад из члана 60. став 4. Устава Републике Србије.

У уставној жалби се наводи да је подносилац уставне жалбе поднео тужбу Општинском суду у Ваљеву против Републике Србије, Министарство унутрашњих послова, Секретаријат у Ваљеву, ради исплате додатка на плату по основу прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних и верских празника за период од јуна 2003. до јуна 2006. године; да је првостепени суд усвојио тужбени захтев подносиоца уставне жалбе и обавезао тужену на исплату одговарајућег новчаног износа по наведеним основима; да је, поступајући по жалби тужене, Округни суд у Ваљеву донео оспорену пресуду Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године и у ставу 2. изреке преиначио првостепену пресуду, тако што је одбио тужбени захтев подносиоца уставне жалбе за исплату додатка на плату по основу прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних и верских празника за период од децембра 2005. до јуна 2006. године; да је оспорена другостепена пресуда заснована на чињеници да је 29. новембра 2005. године ступио на снагу Закон о полицији, којим је у члану 147. став 1. прописано да се, између осталог, због посебних услова рада, рада на дан празника који је нерадни дан, ноћног рада и прековременог рада, запосленима у Министарству могу утврдити коефицијенти за обрачун плате који су од 30 до 50% номинално већи од коефицијената за друге државне службенике; да је

Окружни суд у Ваљеу извео погрешан закључак да је подносиоцу уставне жалбе исплаћен додаток на плату по наведеним основима, јер из налаза и мишљења вештака у овој правној ствари произлази да “подносилац није добио решење о висини плате по новом Закону о полицији“; “да вештак констатује да из понуђене документације није могао утврдити да је плата подносиоца уставне жалбе увећана од 30 до 50% сходно новом Закону о полицији“ и да је на тај начин повређено право подносиоца на правичну накнаду за рад. Подносилац уставне жалбе предлаже да Уставни суд усвоји уставну жалбу, поништи оспорену другостепену пресуду у ставу 2. изреке и “да наложи потребне мере за отклањање штетних последица у одређеном року“.

2. Сагласно одредби члана 170. Устава Републике Србије, уставна жалба се може изјавити против појединачних аката или радњи државних органа или организација којима су поверена јавна овлашћења, а којима се повређују или ускраћују људска или мањинска права и слободе зајемчене Уставом, ако су исцрпљена или нису предвиђена друга правна средства за њихову заштиту.

У току поступка пружања уставносудске заштите, поводом испитивања основаности уставне жалбе у границама захтева истакнутог у њој, Уставни суд утврђује да ли је у поступку одлучивања о правима и обавезама подносиоца уставне жалбе повређено или ускраћено његово Уставом зајемчено право или слобода.

3. Уставни суд је у спроведеном поступку извршио увид у документацију приложену уз уставну жалбу и утврдио следеће чињенице и околности од значаја за одлучивање у овој уставноправној ствари

Горан Петровић (овде подносилац уставне жалбе), Драган Марковић, Бранислав Лазаревић и Верољуб Чубровић су поднели тужбу Општинском суду у Ваљеу против Републике Србије, Министарство унутрашњих послова, Секретаријат у Ваљеу, ради исплате додатка на плату по основу прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних и верских празника за период од јуна 2003. до јуна 2006. године.

Општински суд у Ваљеу је 26. јануара 2007. године донео пресуду П1. 94206, којом је усвојио тужбени захтев тужилаца и у ст. I, II, III и IV изреке обавезао тужену да тужиоцима на име неисплаћених додатака на плату по наведеним основима за период од јуна 2003. до јуна 2006. године исплати одговарајуће новчане износе, са законском затезном каматом почев од 25-ог у наредном месецу за претходни месец па до коначне исплате.

Поступајући по жалби тужене, Окружни суд у Ваљеу је оспореном пресудом Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године делимично усвојио жалбу и ставом 2. изреке преиначио пресуду Општинског суда у Ваљеу П1. 94206 од 26. јануара 2007. године у ст. I, II, III и IV изреке, тако што је одбио тужбени захтев тужилаца за исплату додатка на плату по основу прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних и верских празника за период од децембра 2005. до јуна 2006. године. У образложењу оспорене другостепене пресуде се истиче да је првостепени суд правилно и потпуно утврдио чињенично стање и да је правилно применио материјално право када је нашао да постоји обавеза тужене према тужиоцима у погледу исплате додатка на плату по наведеним основима за период од јуна 2003. до новембра 2005. године; да је првостепени суд погрешно применио материјално право када је обавезао тужену да исплати тужиоцима додаток на плату по наведеним основима за период од децембра 2005. до јуна 2006. године; да је 29. новембра 2005. године ступио на снагу Закон о полицији, којим је у члану 146. став 1. прописано да полицијски службеници и други запослени у Министарству имају право на плату која

се састоји од основице и основног и додатног коефицијента у односу на звање, посебне услове рада, опасност, одговорност и сложеност посла; да је одредбом члана 147. став 1. истог Закона прописано да се, између осталог, због посебних услова рада, рада на дан празника који је нерадни дан, ноћног рада и прековременог рада, запосленима у Министарству могу утврдити коефицијенти за обрачун плате који су од 30 до 50% номинално већи од коефицијената за друге државне службенике и да је ставом 3. истог члана прописано да се на права и обавезе проистекле из посебних услова рада не примењују одредбе општих радно-правних прописа о увећаној заради; “да је по налажењу Окружног суда, Закон о полицији *lex specialis* за службенике у Министарству унутрашњих послова који у напред наведеним одредбама чл. 146 и 147 предвиђа начин утврђивања и обрачуна плата, тако да се у том случају на плате запослених у Министарству унутрашњих послова не могу примењивати одредбе Закона о платама у државним органима и јавним службама о додацима на плату. Како одредбе Закона о полицији и то чл. 147. ст. 3. предвиђа да се при обрачуну плата за запослене у Министарству унутрашњих послова не примењују одредбе радно-правних прописа о увећаној заради, то тужиоци немају право на исплату додатка на плату по основу прековременог рада, рада на дан празника који је нерадан дан и ноћног рада“.

4. Одредбом члана 60. став 4. Устава, на чију се повреду указује у уставној жалби, утврђено је да свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне и здраве услове рада, потребну заштиту на раду, ограничено радно време, дневни и недељни одмор, плаћени годишњи одмор, правичну накнаду за рад и на правну заштиту за случај престанка радног односа, као и да се нико тих права не може одрећи.

Одредбама Закона о полицији (“Службени гласник РС“, бр. 10105 и 6309), чијом применом су донете пресуде Општинског суда у Ваљеву и Окружног суда у Ваљеву, уређена су питања начина утврђивања плата и коефицијената за обрачун плата полицијских службеника и других запослених у Министарству унутрашњих послова.

Одредбом члана 146. став 1. наведеног Закона прописано је да полицијски службеници и други запослени у Министарству имају право на плату која се састоји од основице коју утврђује Влада и основног и додатног коефицијента у односу на звање, посебне услове рада, опасност, одговорност и сложеност посла.

Одредбом члана 147. Закона је прописано да се због посебних услова рада, опасности за живот и здравље, одговорности, тежине и природе послова, рада на дан празника који је нерадни дан, ноћног рада, рада у сменама, прековременог рада, дежурстава, приправности и других видова нередовности у раду, запосленима у Министарству могу утврдити коефицијенти за обрачун плате који су од 30 до 50 одсто номинално већи од коефицијената за друге државне службенике, а у висини масе средстава потребних за исплату додатних коефицијената из члана 146. став 1. овог закона (став 1.); да се на права и обавезе проистекле из напред наведених посебних услова рада не примењују одредбе општих радно-правних прописа о увећаној заради (став 3.).

Општим прописима о раду је питање права на увећану зарату за прековремени рад, рад на дан празника, за рад ноћу и рад у сменама, у периоду од 1. децембра 2005. до 31. маја 2006. године, за који је оспореном другостепеном пресудом правоснажно одбијен тужбени захтев подносиоца уставне жалбе за исплату увећане зараде (односно исплату додатка на плату, с обзиром на то да је подносилац полицијски службеник), било уређено на следећи начин:

Одредбама члана 2. Закона о раду (“Службени гласник РС“, бр. 2405 и 6105) је прописано да се одредбе овог закона примењују на запослене који раде на територији Републике Србије, код домаћег или страног правног, односно физичког лица, као и на запослене који су упућени на рад у иностранство од стране послодавца ако законом није друкчије одређено (став 1.); да се одредбе овог закона примењују и на запослене у државним органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе и јавним службама, ако законом није друкчије одређено (став 2.); да се одредбе овог закона примењују на запослене стране држављане и лица без држављанства који раде код послодавца на територији Републике Србије, ако законом није друкчије одређено (став 3.).

Одредбом члана 104. став 1. Закона о раду је прописано да запослени има право на одговарајућу зараду, која се утврђује у складу са законом, општим актом и уговором о раду. Одредбом члана 105. став 1. Закона је прописано да се зарада из члана 104. став 1. овог закона састоји од зараде за обављени рад и време проведено на раду, зараде по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.) и других примања по основу радног односа, у складу са општим актом и уговором о раду, док је одредбом члана 106. Закона прописано да се зарада за обављени рад и време проведено на раду састоји од основне зараде, дела зараде за радни учинак и увећане зараде.

Одредбама члана 108. став 1. Закона је прописано да запослени има право на увећану зараду у висини утврђеној општим актом и уговором о раду, и то, између осталог:

- за рад на дан празника који је нерадни дан – најмање 110% од основице;
- за рад ноћу и рад у сменама, ако такав рад није вреднован при утврђивању основне зараде – најмање 26% од основице;
- за прековремени рад – најмање 26% од основице.

Одредбама Закона о платама у државним органима и јавним службама (“Службени гласник РС“, број 3401), које су се примењивале и на постављена и запослена лица у министарствима до 1. јануара 2007. године када је почео да се примењује Закон о платама државних службеника и намештеника (“Службени гласник РС“, бр. 6206, 6306, 11506 и 10107), било је прописано да се плате постављених и запослених лица из члана 1 овог закона, поред осталог, утврђују и на основу додатка на плату (члан 2. тачка 3)); да додаток на плату, између осталог, припада за дежурство и друге случајеве рада дужег од пуног радног времена одређене прописима (прековремени рад), рад на дан државног и верског празника и рад ноћу (између 22,00 и 6,00 часова наредног дана), ако такав рад није вреднован при утврђивању коефицијента, као и да се додаток на плату обрачунава и исплаћује у висини утврђеној Општим колективним уговором (члан 5. став 1. тач. 2, 3) и 5) и став 2.).

5. Испитујући постојање повреде права подносиоца уставне жалбе на правичну накнаду за рад у предметном парничном поступку, Уставни суд је пошао од тога да је Закон о полицији омогућио полицијским службеницима и другим запосленим у Министарству унутрашњих послова да под одређеним условима остваре право на додаток на плату, односно увећану зараду (по основу прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних и верских празника), путем утврђивања већег коефицијента за обрачун плате.

Наиме, законодавац је у члану 147. став 1. Закона о полицији предвидео могућност, али не и обавезу послодавца да запосленима у Министарству унутрашњих послова утврди коефицијенте плата који су за 30 до 50 одсто номинално већи од коефицијената за друге службенике за рад на дан празника који је нерадни дан, ноћни рад, рад у сменама, прековремени рад, дежурства, приправности и друге нередовности у раду. Одредбом члана 147. став 3. наведеног Закона је искључена примена одредаба општих радно-правних прописа о увећаној заради на права и обавезе проистекле из посебних услова рада, али само у случају да је запослени остварио право на увећање коефицијента плате на начин и у висини прописаној ставом 1. истог члана. Уколико запосленом у Министарству унутрашњих послова решењем послодавца није утврђен коефицијент за обрачун плате од 30 до 50 одсто номинално већи од коефицијента за друге државне службенике, што представља погодност проистеклу из посебних услова рада, запосленом не може бити ускраћено право на увећану зараду коју за рад на дан празника, рад ноћу, рад у сменама и прековремени рад имају сви запослени у Републици Србији. У противном би право на увећану зараду било ускраћено управо категорији запослених који свој одговоран и тежак посао обављају у условима опасним по живот и здравље.

У конкретном случају, Окружни суд у Ваљеву је нашао да је неоснован тужбени захтев подносиоца уставне жалбе у делу у коме је по наведеним основима тражио исплату додатка на плату за период од децембра 2005. до јуна 2006. године, јер је “Закон о полицији *lex specialis* за службенике у Министарству унутрашњих послова који у напред наведеним одредбама чл. 146 и 147 предвиђа начин утврђивања и обрачуна плата, тако да се у том случају на плате запослених у Министарству унутрашњих послова не могу примењивати одредбе Закона о платама у државним органима и јавним службама о додацима на плату“. По оцени Уставног суда, овакво правно становиште другостепеног суда би било уставноправно прихватљиво само у случају да је у предметном парничном поступку на несумњив и недвосмислен начин утврђено да је подносилац уставне жалбе остварио своје право на додаток на плату на начин предвиђен одредбом члана 147. став 1. Закона о полицији. Полазећи од утврђеног чињеничног стања у овој правној ствари, Уставни суд је оценио да је Окружни суд у Ваљеву произвољно применио релевантно материјално право, погрешно оцењујући да подносилац уставне жалбе није имао право на исплату додатка на плату по основу прековременог рада, ноћног рада и рада у дане државних празника који су нерадни дани, самим ступањем на снагу Закона о полицији. С обзиром на све наведено, а имајући у виду да је подносилац уставне жалбе имао право на додаток на плату по наведеним основима, у смислу одредаба члана 2. тачка 3) и члана 5. Закона о платама у државним органима и јавним службама, све до доношења појединачног решења о утврђивању коефицијента за обрачун плате који садржи и законом предвиђено увећање, Уставни суд је оценио да тиме што у конкретном случају Окружни суд у Ваљеву није на правилан начин утврдио да ли је подносиоцу заиста и исплаћен додаток на плату, повређено његово право на правичну накнаду за рад.

6. Сходно изнетом, Уставни суд је утврдио да је оспореном пресудом Окружног суда у Ваљеву Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године повређено право подносиоца уставне жалбе на правичну накнаду за рад зајемчено одредбом члана 60. став 4. Устава, па је уставну жалбу усвојио, сагласно одредби члана 89. став 1. Закона о Уставном суду (“Службени гласник РС“, број 10907), и одлучио као у тачки 1. изреке.

Уставни суд је оценио да се штетне последице учињене повреде права могу отклонити једино поништајем оспорене другостепене пресуде у делу става 2. изреке којим је одлучивано о жалби тужене Републике Србије, Министарство унутрашњих послова, Секретаријат у Ваљеву, како би у поновном поступку била донета нова одлука о жалби,

те је, сагласно одредби члана 89. став 2. Закона о Уставном суду, одлучено као у тачки 2. изреке.

Имајући у виду да је ставом 2. изреке оспорене пресуде Окружног суда у Ваљеву Гж1. 2208 од 21. јануара 2008. године повређено и право других лица на правичну накнаду за рад, а која нису поднела уставну жалбу, Уставни суд је оценио да има места примени члана 87. Закона о Уставном суду, па је, сагласно одредби члана 89. став 3. Закона о Уставном суду, одлучено као у тачки 3. изреке.

7. Полазећи од изложеног, Уставни суд је, на основу одредбе члана 45. тачка 9) Закона о Уставном суду, донео Одлуку као у изреци.

ПРЕДСЕДНИК УСТАВНОГ СУДА

др Боса Ненадић